

ЛЕЙПЦИЗЬКА ХАРТІЯ

МІСТА ЄВРОПИ НА ШЛЯХУ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

ЛЕЙПЦИЗЬКА ХАРТІЯ «Міста Європи на шляху сталого розвитку»

Ухвалена з нагоди неформальної зустрічі міністрів з питань міського розвитку і територіальної єдності, проведеної в Лейпцигу 24-25 травня 2007 року.

Публікація в рамках Першої українсько-німецької конференції міського розвитку "Можливості інтегрованого розвитку міст з метою підтримки сталого розвитку в Україні", м. Київ, 16 грудня 2016 року.

Преамбула

ЛЕЙПЦИЗЬКА ХАРТІЯ «Міста Європи на шляху сталого розвитку» – це документ, розроблений за всебічною та прозорою участю представників загальноєвропейських інтересів. Усвідомлюючи всі виклики та шанси і беручи до уваги різні історичні, економічні, соціальні та екологічні аспекти в розвитку європейських міст, відповідальні за питання міського розвитку міністри держав-учасниць узгодили спільні принципи і стратегії у сфері політики міського розвитку. У зв'язку з цим міністри зобов'язуються

- започаткувати у своїх державах політичну ініціативу, спрямовану на інтеграцію основних принципів Лейпцизької хартії сталого європейського міста в політику регіонального та місцевого розвитку;
- розвивати засоби для інтегрованого міського розвитку, підтримувати адміністративні структури для його реалізації і створювати необхідні для цього рамкові умови на національному рівні;
- сприяти збалансованому просторовому розвитку на основі європейської поліцентричної системи міст.

Міністри дякують німецькому головуванню за подання звіту «Інтегрований міський розвиток як умова успіху сталого міста», а також досліджень «Містобудівні стратегії покращення проблемних міських кварталів», «Зміцнення місцевої економіки та локальної політики працевлаштування у проблемних міських кварталах», «Активна політика в галузі загальної та професійної освіти дітей і молоді в проблемних міських кварталах» і «Міський транспорт, що працює на принципах сталого розвитку і проблемні міські квартали», у яких наведені позитивні приклади з усієї Європи. Ці дослідження допоможуть містам будь-якого розміру застосовувати на практиці принципи і стратегії, що лежать в основі Лейпцизької хартії.

Міністри заявляють:

Ми, відповідальні за питання міського розвитку міністри держав-членів Європейського Союзу, розглядаємо історичні європейські міста будь-якого розміру як дорогоцінне і незамінне економічне, соціальне та культурне надбання.

З метою захисту, зміцнення і подальшого розвитку наших міст, на основі Лілльської робочої програми, Роттердамського кодексу «Urban Acquis» і документації «Bristol Accord» ми наполегливо підтримуємо Стратегію сталого розвитку Європейського Союзу. Слід одночасно й виважено враховувати всі аспекти сталого розвитку, до яких належать економічне процвітання, соціальний баланс і здорове довкілля. Водночас треба звертати увагу на вимоги культурного розвитку та охорони здоров'я. При цьому необхідно зважати на організаційні можливості держав-учасниць. Наші міста мають у своєму розпорядженні унікальні культурні та архітектурні об'єкти, великі потужності для соціальної інтеграції і надзвичайні шанси для економічного розвитку. Вони є центрами знань і джерелами зростання та інновацій. Водночас у наших містах можна помітити і демографічні проблеми, соціальну нерівність, соціальну ізоляцію окремих груп населення, брак недорогих, придатних до життя квартир, екологічні проблеми. У довгостроковій перспективі міста зможуть виконувати свої функції носіїв суспільного прогресу та економічного зростання в дусі Лісабонської стратегії тільки в тому випадку, якщо вдасться зберегти соціальний баланс усередині міст та між ними, забезпечити їх культурне різноманіття і досягти високої якості благоустрою, будівництва та екології.

Нам потрібно більше цілісних стратегій та узгоджених дій усіх осіб і установ, задіяних в процесі міського розвитку, зокрема й за межами окремих міст і громад. Всі органи влади – на місцевому, регіональному, національному та загальноєвропейському рівнях – несуть власну відповідальність за майбутнє наших міст. Щоб ефективно реалізувати цю відповідальність на різних рівнях, ми повинні ефективніше координувати секторальні політичні ділянки і сформувані нове усвідомлення відповідальності за інтегровану політику міського розвитку. Ми повинні дбати про те, щоб усі,

хто працює над досягненням цілей розвитку сталого міста, могли отримати необхідні для цього міждисциплінарні компетенції і знання.

Ми однозначно вітаємо положення і рекомендації Територіальної Агенди Європейського Союзу та праці європейських установ, які просувають інтегрований розвиток міст. Ми високо цінуємо значення документу «Aalborg Commitments» як важливого внеску в стратегічні і координовані дії на локальному рівні, а також висновки Європейського форуму з архітектурної політики «Будівельна культура для сталого міського розвитку» від 27 квітня 2007 року. Ми приймаємо до відома Європейську хартію «Мережа VITAL CITIES».

Ми рекомендуємо:

1. Активніше використовувати принципи політики інтегрованого міського розвитку.

Під політикою інтегрованого міського розвитку ми розуміємо одночасне і справедливе врахування важливих для розвитку міста вимог та інтересів. Політика інтегрованого міського розвитку – це процес. У цьому процесі відбувається просторова, присутня й часова координація основних напрямків міської політики. При цьому залучення суб'єктів господарювання, зацікавлених учасників та широкої громадськості є обов'язковим. Інтегрована політика міського розвитку є ключовою передумовою для втілення в життя Європейської стратегії сталого розвитку. Її реалізація – це завдання європейського масштабу, в рамках якого, однак, слід враховувати місцеві особливості та дотримуватися принципу субсидіарності.

Досягнений завдяки політиці інтегрованого міського розвитку баланс інтересів створює надійну базу для консенсусу між державою, регіонами, містами, громадянами та представниками економіки. Зв'язуючи між собою знання та фінансові ресурси, можна більш ефективно використовувати обмежені державні та комунальні фінанси. Можна краще узгоджувати публічні та приватні інвестиції. Політика інтегрованого міського розвитку уможливорює залучення позавідомчих суб'єктів і спирається на активну участь громадян в облаштуванні їх безпосереднього довкілля. Водночас можна досягти при цьому більшої надійності планування і капіталовкладень.

Ми рекомендуємо європейським містам розглянути питання розробки програм інтегрованого міського розвитку на загальноміському рівні. Такі спрямовані на досягнення поставлених цілей інструменти планування повинні:

- на основі аналізу актуального стану речей характеризувати сильні і слабкі сторони міста і міських районів,
- визначити узгоджені цілі розвитку для території міста і створити карту майбутнього міста,

- узгодити різні плани – для окремих ділянок, секторальні та технічні – з політичними заходами; забезпечити, щоб заплановані інвестиції сприяли збалансованому розвитку міста,
- забезпечити просторову концентрацію і координацію використання фінансових ресурсів публічних і приватних суб'єктів,
- координуватися на локальному та муніципально-регіональному рівнях, залучаючи громадян та інших учасників, які зможуть внести вагомий вклад у забезпечення економічного, соціального, культурного та екологічного розвитку регіонів.

Необхідно посилити локальну й муніципально-регіональну координацію. Мета полягає в досягненні рівноправного партнерства між містом і селом, між малими, середніми і великими містами в межах міських регіонів і агломерацій. Слід подолати зосереджений лише на місті підхід до урбаністично-політичних проблем і рішень. Наші міста повинні бути координаційними центрами муніципально-регіонального розвитку та брати на себе відповідальність за територіальну консолідацію. Для цього варто було б, щоб наші міста в майбутньому інтенсивніше інтегрувалися в мережі на загальноєвропейському рівні.

У багатьох європейських містах політика інтегрованого міського розвитку вже пропонує випробуваний інструментарій для створення сучасних, ефективних управлінських структур, що базуються на співпраці. Цей інструментарій украй необхідний для підвищення конкурентоспроможності європейських міст. Політика інтегрованого міського розвитку може далекоглядно координувати розвиток населених пунктів, економіки та інфраструктури, зокрема враховуючи існуючі наслідки старіння населення і міграційні тенденції, а також рамкові умови у сфері енергетичної політики.

У рамках політики інтегрованого міського розвитку для підвищення конкурентоспроможності європейських міст ми вважаємо особливо важливими такі стратегії дій:

>>> Створення та збереження якісних громадських просторів

Якість громадських просторів, міських культурних ландшафтів, архітектури та містобудування відіграють центральну роль для конкретних умов життя мешканців міст. До того ж, як «м'який» фактор, що впливає на вибір місця розміщення бізнесу, вона має значення для підприємств економіки знань, для залучення кваліфікованих і творчих кадрових ресурсів, а також для туризму. Тому необхідно посилити взаємодію між архітектурою, плануванням інфраструктури і містобудівним проектуванням з метою створення привабливих, орієнтованих на користувача громадських просторів високого будівельно-культурного рівня. Поняття «культури будівництва» слід трактувати в комплексному сенсі, тобто як сукупність усіх культурних, економічних, технічних, соціальних і екологічних аспектів, що впливають на якість проектування і будівництва.

Втім вимоги до культури будівництва не можуть обмежуватись лише громадськими просторами. Культура будівництва потрібна всьому місту як цілості та його оточенню. Про це повинні дбати як міста, так і держава. Насамперед це стосується збереження архітектурно-культурної спадщини. Історичні будівлі, громадські простори і їх урбаністичні та архітектурні цінності необхідно зберігати.

Тому створення й облаштування високофункціональних і високохудожніх міських просторів та інфраструктур є спільним завданням, що стоїть як перед національними, регіональними та комунальними органами влади, так і перед громадянами і підприємствами.

>>> Модернізація інфраструктурних мереж і підвищення енергоефективності

Вагомий вклад до якості життя, якості місця ведення бізнесу та сприятливої екологічної ситуації вносять доступні системи міського транспорту за прийнятними цінами, що діють на принципах сталого розвитку і узгоджуються з транспортною інфраструктурою муніципально-регіонального значення. У зв'язку

з цим слід приділити особливу увагу транспортному менеджменту та злагодженості усіх видів транспорту, включно з рухом пішоходів і велосипедистів. Міський транспорт повинен відповідати вимогам житла, праці, довкілля і громадських просторів.

Треба своєчасно модернізувати технічну інфраструктуру, зокрема водопостачання, очищення стічних вод та інші мережі комунікацій міського господарства, пристосувати їх до змінених потреб таким чином, щоб вони і в майбутньому могли сприяти забезпеченню високої якості міського життя.

Суттєвими передумовами дотримання принципів сталого розвитку в галузі інфраструктури постачання та утилізації є енергоефективність, економія природних ресурсів та економічна ефективність експлуатації. Необхідно покращувати енергоефективність будівель. Це однаково стосується як нових, так і старих будівель. Модернізація будівельного фонду значною мірою сприяє досягненню енергоефективності та поліпшенню якості життя мешканців. У зв'язку з цим слід приділити особливу увагу будинкам панельного типу, а також старим та аварійним будівлям. Оптимізовані й потужні інфраструктурні мережі та енергоефективні будівлі зменшать витрати і для підприємств, і для мешканців.

Важливою основою ефективного і стабільного використання ресурсів є компактна структура поселення. Її можна досягти шляхом міського і регіонального планування, яке не допускати надмірної забудови в околицях міста. При цьому слід належним чином подбати про регулювання розподілом земельних ділянок і стримування спекуляцій ними. У зв'язку з цим, як виявилось, найбільше відповідає принципам сталого розвитку концепція поєднання проживання, праці, освіти, життєзабезпечення і організації дозвілля в міських кварталах.

Застосовуючи найсучасніші інформаційні та комунікаційні технології в галузях освіти, ринку праці, соціальних служб, охорони здоров'я, безпеки й «електронного врядування» («eGovernment»), міста повинні вносити свій вклад у забезпечення і поліпшення якості життя людей і привабливості територій для розміщення підприємств. Водночас сучасні інформаційні та комунікаційні

технології слід використовувати як інструмент для кращого управління містом.

Крім того, наші міста повинні адаптуватися до вимог, пов'язаних із загрозами зміни клімату. Розвиток міста на високому рівні містобудівного проектування може забезпечити економічне зростання з незначними викидами вуглекислого газу, поліпшити якість навколишнього середовища і зменшити емісію діоксиду. Міста можуть досягти цього шляхом проведення інноваційних профілактичних та адаптаційних заходів, стимулюючи розвиток нових видів промисловості та підприємств з низькими викидами вуглекислого газу.

>>> Активна інноваційна та освітня політика

Здебільшого наука розвивається саме в містах, і саме тут знання передають наступним поколінням. Оптимальне використання наукового потенціалу міста залежить від якості дошкільної і шкільної освіти, пропускнує спроможності системи шкільної освіти і професійного навчання, соціальних і культурних мереж, можливостей підвищення кваліфікації, рівня університетів та інших науково-дослідних інститутів, а також від системи обміну інформацією між економікою і наукою.

Політика інтегрованого міського розвитку може сприяти поліпшенню цих факторів, зокрема завдяки залученню всіх учасників, підтримці створення мережевих моделей і оптимізації бізнес-структур. Політика інтегрованого міського розвитку сприяє соціальному і міжкультурному діалогу.

Концепції інтегрованого міського розвитку, орієнтований на співпрацю менеджмент міського розвитку і налагоджене управління містами слугують як для цілеспрямованого використання потенціалів європейських міст в інтересах використання конкурентоспроможності та економічного зростання, так і для вирівнювання диспропорції в межах міських районів і між ними. Вони дають шанс для залучення громадян до суспільного життя і демократичної системи.

II. У загальноміському контексті особливу увагу слід приділити проблемним міським кварталам.

Саме у зв'язку з економічними і соціальними змінами та глобалізацією перед містами постали великі виклики. До специфічних проблем належать, перш за все, високий рівень безробіття і соціальна ізоляція. У межах міських територій існують великі відмінності, насамперед щодо економічних і соціальних шансів, але й також і щодо якості довкілля. До цього додається те, що соціальна диференціація та відмінності в економічному розвитку часто зростають, спричиняючи дестабілізацію в містах. Політика соціальної інтеграції, яка сприяє зменшенню нерівності і протидіє соціальній дискримінації, є найкращою гарантією збереження безпеки в наших містах.

Продумана концепція соціальної житлової політики може стати ефективним інструментом для забезпечення соціальної консолідації та інтеграції в містах і міських районах. Якісне і недороге житло може підвищувати привабливість району як для молодих, так і для літніх людей, сприяючи стабільності у міському районі.

У рамках перспективної політики міського розвитку необхідно заздалегідь виявляти ознаки погіршення становища в міському кварталі, серйозно підійти до їх вирішення і вчасно розпочати контрзаходи. Це заощадить витрати. Повернути назад розпочате падіння коштуватиме набагато більше, ніж завчасне втручанням.

Мешканцям проблемних міських районів ми повинні запропонувати перспективи, допомогу, а також профілактичні заходи. Для того, щоб знайти оптимальне рішення для кожного окремого міського кварталу, потрібна активна участь жителів, а також розширення діалогу між представниками політики, економіки та громадськості.

З огляду на це, в рамках загальноміської інтегрованої політики міського розвитку для проблемних міських кварталів ми вважаємо важливими такі центральні стратегії дій:

>>> Утвердити містобудівні стратегії підвищення вартості

Існує безпосередній взаємозв'язок між економічною привабливістю та інвестиціями, з одного боку, і якісними містобудівними структурами, здоровим навколишнім середовищем і сучасною, потужною інфраструктурою, з іншого боку. З цієї причини в проблемних міських кварталах необхідно покращувати існуючі будівлі, в естетичному та технічному плані, підвищувати їх енергоефективність. Значний потенціал для підвищення енергоефективності в ЄС, а отже і для захисту клімату, полягає у вищих вимогах до нових і вже існуючих житлових будинків, зокрема, в кварталах будинків панельного типу і старих будівлях, які перебувають у поганому стані.

Щоб інвестиції у підвищення містобудівної вартості відповідали принципам сталого розвитку, необхідно включити їх в довгострокову концепцію розвитку, яка, серед іншого, передбачає розміщення подальших – як публічних, так і приватних, капіталовкладень.

>>> Зміцнення місцевої економіки і місцевої політики на ринку праці

У проблемних міських кварталах заходи економічної стабілізації повинні виходити також від економічного потенціалу, наявного в самому міському кварталі. Придатними важелями для цього є економічна політика і політика на ринку праці, яка відповідає місцевим умовам. Мета полягає в створенні нових і збереженні існуючих робочих місць, а також в полегшенні заснування нових малих і середніх підприємств. Необхідно поліпшити, перш за все, шанси доступу до місцевого ринку праці шляхом створення орієнтованих на попит можливостей здобуття і підвищення кваліфікації. Крім того, слід інтенсивніше використовувати можливості працевлаштування і навчання на підприємствах, що належать представникам етнічних меншин.

Європейський Союз, його держави-учасниці і міста покликані створити кращі умови й інструменти для зміцнення місцевої економіки, а відтак і місцевих ринків праці, зокрема шляхом підтримки соціально-економічних установ і надання послуг, що відповідають потребам громадян.

>>> Активна політика освіти і професійної підготовки для дітей та молоді

Ключовим моментом у поліпшенні ситуації в проблемних міських кварталах є підвищення рівня освіти і професійної підготовки у поєднанні з активною політикою, спрямованою на захист інтересів дітей та юнацтва.

У проблемних міських кварталах необхідно створити і вдосконалити такі освітні можливості, які б відповідали потребам дітей і підлітків, які там проживають. Здійснюючи політику, орієнтовану на соціальну сферу дітей і молоді, ми повинні сприяти поліпшенню шансів дітей і підлітків, які там проживають, на їхню участь у суспільному житті та власний розвиток, а також забезпечити рівність цих можливостей протягом тривалого часу.

>>> Сприяти розвитку потужного міського транспорту за доступними цінами

Багато проблемних міських кварталів мають додаткові незручності – погане транспортне сполучення і негативний вплив на екологію. Це знижує якість житла і життя. Добре розвинена система громадського міського пасажирського транспорту за доступними цінами дозволяє громадянам цих міських кварталів реалізувати своє право на мобільність і безбар'єрність.

Для досягнення цієї мети планування і управління транспортом в цих районах повинно бути спрямоване на зниження негативних впливів транспорту на навколишнє середовище. Необхідно організувати транспорт з таким розрахунком, щоб міські квартали змогли краще інтегруватися в транспортну систему міста і регіону. Сюди належить також транспортна інфраструктура для пішоходів і велосипедистів.

Залежно від того, наскільки вдасться досягти економічної стабілізації проблемних міських кварталів, їх соціальної інтеграції, а також підвищення ступеня благоустрою та транспортної привабливості, настільки зростуть шанси на те, що наші міста залишаться на тривалий період місцями суспільного прогресу, зростання та інновації.

Ми наголошуємо:

Політика міського розвитку повинна бути закріплена на національному рівні. Саме від цього рівня повинні виходити імпульси для інноваційних рішень.

Нашим містам необхідна свобода дій з метою відповідального вирішення комунальних завдань і міцна, довгострокова та стабільна фінансова база. Тому також важливо, щоб у держав-учасниць була можливість використання європейських структурних фондів для істотних інтегрованих програм міського розвитку. Використання цих коштів має бути, за можливості, максимально спрямоване на актуальні труднощі і потенціали, а також враховувати специфічні шанси і проблеми держав-учасниць. Там, де цього ще нема, місцеві адміністрації повинні подбати про отримання необхідних кваліфікацій для здійснення інтегрованого та сталого міського розвитку.

Нові ініціативи ЄС "JESSICA" і "JEREMIE" дають перспективні можливості підвищення ефективності класичних національних і європейських джерел фінансування, що використовуються для сприяння міському розвитку, малому й середньому бізнесу. Ці ініціативи повинні мати належні важелі ефективного управління коштами для залучення приватного капіталу до реалізації концепцій інтегрованого міського розвитку.

На національному рівні всі міністерства повинні чіткіше усвідомлювати, що міста покликані відігравати важливу роль в реалізації національних, регіональних і комунальних цілей, і що здійснені у цій сфері політичні заходи мають певні наслідки для розвитку міст. Необхідно результативніше узгоджувати і об'єднувати зусилля різних міністерств, які опікуються міським розвитком або впливають на розвиток міст.

Ми підкреслюємо значення систематичного і структурованого обміну досвідом та ноу-хау в галузі сталого міського розвитку. Ми просимо Європейську комісію результати обміну досвідом представити на конференції на основі Лейпцизької хартії під егідою ініціативи «Регіони для економічних змін». Поряд із цим потрібна

європейська платформа, щоб акумулювати обмін досвідом щодо позитивних прикладів, статистики, досліджень, оцінок, експертних оглядів та інших муніципальних досліджень, надаючи підтримку залученим учасникам на всіх рівнях і в усіх сферах. У перспективі ми також будемо підтримувати і розвивати обмін знаннями і досвідом між політиками, практиками та дослідниками на місцевому, регіональному, національному та загальноєвропейському рівнях, з метою посилення міського аспекту Європейської стратегії сталого розвитку, Лісабонської стратегії та Європейської стратегії зайнятості.

***Європа потребує сильних і гідних
життя міст та регіонів.***

